

VELMI NEBEZPEČNÉ BESÍDKY

Každým rokem se v mateřských školách uskutečňují besídky dětí k MDZ. Cílem těchto besídek je předvést, a také — z hlediska rodičů — vidět své děti v tom nejlepším světle. Jsou to besídky v podstatě velmi nebezpečné — zejména pro osobnost dítěte. Učitelka chce často posloužit maminkám — divákům: chce předvést svůj pedagogický um prostřednictvím dítěte metodou netvořivého, mechanického přednesu a naučených dramatických textů. Učitelka tak často odebere dítěti hru, její proces, v němž je dítě ve svých projevech nejpřirozenější, nejschopnější a časem to udívá i dospělého člověka svou vynalézavostí. Bez zapojení dětské tvořivosti, prožitků a radosti vznikají výstupy, při nichž dítě není schopno předvést, jaké ve skutečnosti je,

ztrácí svou přirozenost. Dítě, které není kurážné a má zatím málo cvičenou paměť, prožívá zákonitě strach, často i trauma a jeho maminka má pocit příkoří a křivdy, neboť podle jejího mínění její péče o dítě není o nic menší než péče té maminky, jejíž dítě se při takovémto předvádění projevilo jako schopnější.

Ani mne tato úloha učitelky

(ukázat maminkám, co se jejich dítě naučilo, a maminky tak oblažít) neminula. Proto bych ráda poděkovala všem lidem, kteří mi pomohli poznat nutnost a možnosti dramatické výchovy. Díky tomu jsem nestála před tímto problémem (touto rolí) zcela bezradně a nepřipravena. Mohla jsem se opírat o vědomosti, o své vlastní zkušenosti, a respektovat přitom dítě. Ve své práci s pěti- až šestiletými dětmi jsem využívala co nejvíce tvořivých her. Děti si díky jim rozvíjely obrazotvornost, dokázaly lépe řešit různé situace a získávaly první zkušenosti a zkušenosti soubor. Rozhodla jsem se, že jejich vystoupení, které jsem zaměřila literárně, bude vycházet především z dramatických her. Výchovným textem nám byla kniha Vítězslava

Nezvala Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti.

Hlavním smyslem dramatické hry s pěti- a šestiletými dětmi bylo vyvolat v nich autentické prožitky a pokusit se je pak zprostředkovat divákům v podobě literárního pásma. Měsíční plán učitelky je rozdělen na osm výchov, které obsahují úkoly dané výchovným programem. Osnovy mohou být dobrou základnou pro využívání tvořivých her — pokud k nim přistupujeme tvořivě. Já jsem pracovala s dramatickou hrou ve všech výchovných složkách programu výchovné práce: [uvádím ukázky jednotlivých zaměstnání kromě tělesné výchovy]:

ROZUMOVÁ VÝCHOVA

Úkol — umět využívat předměty při tvořivých hrách. Obsah — využití předmětů v různých podobách (rozvíjení obrazotvornosti).

- Metodický postup:
- 1) tvořivá hra na soustředění a psychologické uvolnění;
  - 2) každý si přinese předmět, který jej v místnosti zaujal;
  - 3) vyprávíme si, proč nás předmět zaujal (barva, čich, chuť, tvar, možnost použití...);
  - 4) možnosti použití předmětu: co nám připomíná tvarem, pohybem...; např. míč připomíná dětem klubko, meloun, volant (tvarem), klokan, kuře (pohybem); duha, jahodu (barvou)...;
  - 5) vyzkoušet v pohybových etudách např. co se děje s klubkem (míč), když spadne na zem, když upadne na zem meloun apod.

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Úkol — seznámit děti s básníkem a jeho tvorbou pro děti. Obsah — poslechový a zrakový styk s knihami V. Nezvala.

- Metodický postup:
- 1) prohlášení ilustrací — proč se mi líbí ilustrace, co mi jednotlivé ilustrace připomínají z mého vlastního života;
  - 2) krátký poslech prózy z knihy V. Nezvala Anička skřítek a Slaměný Hubert;
  - 3) krátký poslech poezie z knihy Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti;
  - 4) navození atmosféry radosti a úžasu nad poetickými „objevů“, nad metaforami a obrazy.

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

Úkol — nácvik správné výslovnosti, intonace, hlasitosti a tempa řeči. Obsah — seznámení s dalšími texty z knihy Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti. Učení textu Sněženka.

Metodický postup:

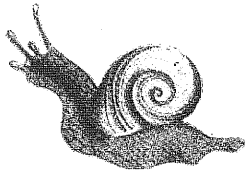
- 1) hlasová rozvíčka s využitím lidových říkanek;

Vítězslav Nezval

ŠNEK

Šnek je malý paňáček. Nikdy neopouští svou komediantskou budku. Moc toho neumí. Když se vyspal, vystřelí ze své třípytčí se boudy rohatý klubouk s rolničkami a je po představení. Tak kočuje od místa k místu a zanechává za sebou stříbrnou pěšinku.

(Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti)

Robert Desnos

HLEMÝŽD

— Je venku hezky, olivo? hlemýžď řekne. Protože když je osklivo, je pro mne pěkné. Mám rád, když prší nakřivo a hlína měkne.

Lidé, ti žijí bez ulity, bojí se deště, mají byty. O hlemýžďích jen málo vědí. Jen to, že se — jedí.

(Zpěvobajky a květomluva) Přebásnil Kamil Bednář

Vítězslav Nezval

LIDÉ PRO DĚTI

Jsou lidé pro sebe a lidé pro děti. Lidé pro sebe mají naspěch. Kam asi tolik spěchají! A kde je jejich dílna! Kdýby měl alespoň černé pantoflíčky

jako kominík, nebo myslivecký klubouk. Hned by se vědělo, co jsou zač. Lidé pro děti brousí břity nebo derou. Jakmile se objeví, je to ihned něco pro nás. Lidé pro sebe mi nahánějí strach. Lepší jsou lidé pro děti. Ihned je živo, je to ihned něco pro děti.

(Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti)

SURREALISTICKÁ PRÓZA ANIČKA SKŘÍTEK A SLAMĚNÝ HUBERT LÁKA čas od času divadelníky (včetně loutkářů) k pokusům přenést ji na jeviště. Relativně zdařilou dramaturzi napsala Marie Boková (DILIA ji vydala v roce 1978). V roce 1977 s ní s úspěchem vystoupil dětský dramatický soubor Klubouček LŠU Klimkovice (který tehdy vedla Eva Magerová-Polzerová) na národní přehlídce Kaplické divadelní léto.

- 1) tvořivá hra na zvony (správné tvoření hlasu, soustředění);
- 2) seznámení s dalšími básněmi;
- 3) učení textu: 1. četba, 2. vyprávění o sněžence, 3. co nám sněžinka připomíná na věcech kolem nás (barva, tvar), 4. objevení sněženy ve tvarování zástěrky, 5. text Sněžinka s improvizovanou loutkou v ruce (sněžinka vytvořená ze zástěrky).

VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Úkol — seznámení s novou grafickou technikou. Obsah — na navličeném podkladu rozfoukávání barevné skvrny — ve tvaru rozfoukané skvrny nacházet podobu věci.

HUDEBNÍ VÝCHOVA

Úkol — vést k dovednosti pohybu vyjadřít postup a náladu melodie. Obsah — náladu zachytit pohybem s šátkem.

Metodický postup:

- 1) Byla jedna skříň — motivace: hledání zvuku pro skříň, co je ve skříni? Hledání zvuků, které nám různé předměty připomínají, např. dešť-

ník — dešť, tleskání do stehů, sněžinka — ticho, klubouk — pán s hlubokým hlasem, šátek — zvuk sklenky...;

- 2) hra na tělo — názvy věcí...;
- 3) poslech skladby Cirkus;
- 4) poslech hudby — pohybem se šátkem se pokusíme zachytit rozdíly nálady a pocitů z hudby;
- 5) hra s předměty — předměty v cirkusu — s hubou; děti vyjadřují pomocí předmětů náladu hudby. (Obdobná hra: Bez hudby se pokusit znázornit hrou s předměty, co vše se děje v cirkusu. Děti s předměty nepracovaly individuálně, ale hledaly kontakt s jiným předmětem, např. šátek spíhal po deštníku. Tato část již sice nepatří do hudební výchovy, ale myslím, že vznikne-li spontánně i neplánovaná akce či hra, byla by škoda ji nevyužít.)

PRACOVNÍ VÝCHOVA

Úkol — rozvíjet při práci tvořivost a fantazii dětí. Obsah — tvoření figurek z různých tvarů dřevěného materiálu.

MATEMATICKÉ PŘEDSTAVY

Úkol — učit pomocí předmětů tvořit více, méně, stejně. Obsah — předměty ve skříni.

***

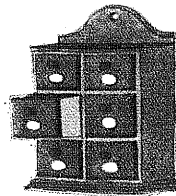
Inspiraci pro práci s textem jsme hledali i při hrách a pohybech venku.

Texty, které jsme si vybrali: Věci, Hřeben, Klíč, Deštník, Skříň, Klubouky, Klubko, Sněžka, Housátka, Králík, Koza, Kůň, Admirál, Šnek, Listonoš, Nevěsta, Lidé pro děti.

Předměty, s kterými jsme si hráli: klíč, hřeben, deštník, klubko, klubouk, šátek (lyto předměty se používaly pro všechny vybrané texty).

Nyní, když jsme měli texty rozděleny a děti byly s prázma- mi obeznámeny, jsme pracovali s předměty. A to

1. s předměty, které byly zavazky [např. šátek jako závoj]

pro nevěstu); předmět jako znak napomáhal vyvolávat u dětí pocity důležitosti pro pohybové vyjádření a vůbec pro hru;

2. s předměty, které v rukou dětí ožívají v rekvizitu nebo loutku [např. deštník — flinta, dalekohled; šátek — motýl...]

Tady už bylo objevování prožitků náročnější, ale o to bylo zajímavější. Dítě muselo přes výtvarné vidění a přes svůj vztah k předmětu hledat pro něj pohyb. Nutným předpokladem pro to, aby děti tohoto vě-

ku neodpírkávaly mechanicky jakýkoliv text, je vědět, že básnické slovo slouží jako východisko, odrazový můstek pro další práci. Díky tvořivým hrám při různých zaměstnáních by děti, inspirované V. Nezvalem, ale i dalšími podněty, mohly nacházet zcela nové, a přitom své básnické obrazy. Proto není možné zveřejnit takovouv intimitu výpověď dětí vícetkrát než jednou. Jinak se z dětského projevu vytráčí přirozenost a spontaneita a hra učitelky s dětmi se nám promění v další „besídku“.

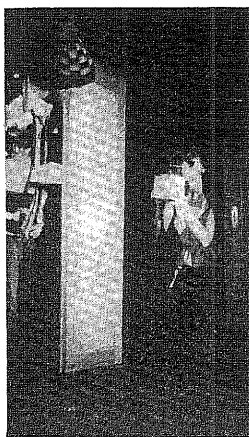
Dramatická hra na základě textů V. Nezvala se dostala do fáze, kdy bylo třeba najít formu pro její předvedení — najít princip literárního pásma. Na klíčový nápad přišly děti samy. Svou novou hru nazvaly Skříň. Vznikla spontánně tehdy, když Lukáš zvolal na děti: „Pojďte si hrát na skříň!“ Hra na skříň se pro děti stala hrou stejně zábavnou a napínavou jako jiné dětské hry. Opět jsme hledali vlastnosti skříň, její zvuky, své vzpomínky na různé skříně... A výsledkem byla skříň vytvořená z tří dětí a uzavřená, tajemná [oči nesmějí být vidět], v níž jsou věci ukryty.

Výstavba pásma byla už mou starostí. Posledním textem naší montáže byli — jako u V. Nezvala — lidé pro děti. Je to zpověď básníka V. Nezvala, a zároveň zpověď dítěte.

/IRENA TRUHLÁŘOVÁ/
MŠ Vysoké Mýto

Ze zdvořilých práce dálkového studia pro pedagogy — obor loutkářství na KL DAMU Praha

VĚCI — velice zajímavou inscenaci podle Nezvalovy knížky — hrál svatavský loutkářský soubor Cis (ved. Matěj Šefrna) v roce 1983 na Loutkářské Chrudimí.

ČESKÝ SURREALISTA VÍTEZSLAV NEZVAL

psal své básně v próze pro děti (které po válce vyšly pod názvem Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti) zhruba ve stejné době, kdy se ve Francii rodily pávané verše pro děti o květinách a zvířatech od neméně slavného surrealisty Roberta Desnosa. *Chante-fables* a *chante-seurs* — jak je Desnos nazval — , které vyšly těsně po válce, u nás přebásnil Kamil Bednář a pod názvem Zpěvobajky a květomluva je vydala v roce 1971 Artia.